

דרשה לפרשת "שופטים"דני סתר

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוהיך נותן לך לשבטך ושפטו את העם משפט צדק לא תטה משפט ולא תעיר פנים ולא תיקח שוחד כי השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים צדק צדק תרדוף..." (דברים טז 18 עד חצי כ')

אלו הם הפסוקים הראשונים של פרשת השבוע שלנו – פרשת "שופטים". וכאשר קראתי את הפסוקים העתיקים האלו הדהדו באזני דברים אחרים, שנכתבו על מגילת קלף לפני כמעט 100 שנים – ב 1924:

In the name and on Behalf of His Majesty the King... I the Honorable Sir Herbert Luis Samuel ... High commissioner... over Palestine... appoint and constitute you... to be the Judge of the District Court in Haifa in Palestine... during his Majesty's pleasure"

מגילת הקלף נמסרה לידי האפנדי מר יוסף סטרומזה שמונה להיות השופט המחוזי היהודי הראשון מבין שניים בתקופת המנדט והיא שמורה עד היום בביתי כי השופט הוא סבא מצד אבא. התמנותו של סבא לשופט מחוזי, ותולדות חייו הסוערים, מהיכרותו האישית עם בן גוריון כסטודנטים למשפטים, פרשיות מכוננות בתולדות היישוב בהן היה מעורב ושבעטיין של חלק מהן חדל לכהן כשופט ועד היותו פוסק בכיר לעניני קרקעות בקרן הקיימת לישראל – יש בהם למלא ספר עב כרס וסרט פעולה. אבל בכל ימי חייו, למרות שלא היה אדם דתי כלל ועיקר התנהל לאור הפסוק הפותח את הפרשה: צדק צדק תרדוף.

מערכת המשפט הישראלית המפוארת, על יתרונותיה וחסרונותיה וביחד עם מאבק האייתנים המתחולל בשנים האחרונות בינה לבין הרשויות האחרות, מבוססת כולה על המורשת הבריטית המנדטורית המהדהדת עד הדורות הקדומים ולמושג השופטים המוצג בפנינו מפי משה.

אבל בפרשת "שופטים" יש הרבה מעבר לזה: היא משתרעת מפסוק יח בספר דברים פרק טז ועד פסוק ט שבפרק כ"א – בסה"כ 97 פסוקים. לפי וויקיפדיה היא מתייחסת לנושאים הבאים: הקמת מערכת המשפט ואיסור לקיחת שוחד, איסור עבודה זרה, שמיעת דברי חכמים ודין זקן ממרא, מינוי מלך ופירוט חובותיו, מתנת הכהן – זרוע לחיים וקביה, זכויות הכהנים והלויים, דיני רוצח בשגגה וערי מקלט, דיני עד שקר ועדים זוממים, דיני מלחמה מצור ולקיחת שלל ופרשת עגלה ערופה. הרבה מעבר למה שמאפשרת ההתייחסות בדרשת קבלת שבת של 700 מלה...

ולכן, אנסה למסגר את הפרשה בתוך רעיון הגדול ממנה ואתלה באילנות גבוהים: הראשון הוא יורם טהרלב שכתב את הספר "שמחת תורה" ובו הוא דן בפרשות השבוע מנקודות מבט הומוריסטית אך גם מעמיקה. בפרשת "שופטים" הוא מתעכב על מתנת הכהנים (זרוע, לחי וקביה) ומסביר כי הן נועדו ללמד את הכהן את מגבלות הכח: הקביה היא איבר שאינו רצוני, הזרוע רצונית והלחיים תוחמות את הפה שיש בו מזה ומזה. ללמד את הכהן – שאגב היה גם הוא סמכות שיפוטית במקרים קשים, את הכוח הרב המופקד בידי וליזהר בו. בימים אלו אני וקרא את הספר "הנאום האחרון של משה" של ד"ר מיכה גודמן - הוא האילן השני, העוסק כולו בספר דברים. כבר בהקדמה לספר כותב מיכה גודמן את הדברים הבאים: "...ספר דברים. הנאום האחרון של משה הוא מפעל הנצחה של משה... הכניסה לא"י היא הכניסה אל הכח... משה מבקש להכין את העם... ללמד אותו כיצד להתגונן מהאיום המוסרי והרוחני הגלום במעבר מחולשה לעוצמה. ההצלחה מאיימת על המצליח. היא עלולה להגביה את ליבו ולאטום את מצפונו. הנאום הוא בין השאר תשובה לשאלה: כיצד אפשר להצליח בלי ליפול קורבן מוסרי להצלחה?..." בחרתי להביא את הדברים האלו דוקא כי בהתבוננות במציאות היומיומית שלנו במדינה ובארץ, הדברים רלוונטיים מתמיד ומתכתבים (לפי המובאה של טהרלב מספר מיכה) עם מיכה ג' יא: "ראשיה בשוחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו!"

והתוספת הקטנה שלי: כולנו נדרשים להחלטות שיש בהן שפיטה בחיי היום ויום ובדרך חיינו בכלל. אבל כולנו גם נופלים בפח השיפוטיות: אנו דנים אדם על פי מראהו, צורתו, מינו ודרך דיבורו, אנחנו נוטים להתרשם מהחיצוני והשטוח במקום מהפנימי והעמוק וכולנו נגועים – מי יותר ומי פחות בדיעות קדומות וגזענות.

לקראת השבת הנכנסת ודופקת כבר בשער נותר לי לאחל לכולם לדעת לשפוט נכון ובחכמה ולהיות מסוגלים להתרחק מרחק רב מהשיפוטיות.

שבת שלום ואחריו שבוע טוב.